

Prezentacija ove izložbe, koja se tematski uklapa u tematiku ovog odjela Zemaljskog muzeja kao vanredna muzejskopedagoška prezentacija specifične stručne naučne tematike — koja nadgrađuje tematiku ovog muzeja — primljena je i od stručnjaka i od pedagoga kao izuzetan doprinos ovog odjela Zemaljskog muzeja u Sarajevu. Autor ove izložbe je dr Sonja Mikšić, naučni savjetnik, koja je ovom izložbom završila svoj radni staž. To je njen doprinos ekspoziciji prirodničkog odjela u Zemaljskom muzeju u Sarajevu s bogatim rezultatima na stručnoj i naučnoj obradi prirode Bosne i Hercegovine. Početak rada drugarice Sonje Mikšić zapažen je u Zagrebu na Prvom simpoziju muzealaca Jugoslavije 1947. godine u završnoj diskusiji simpozija.

Zagreb, VII. 1984.

Arhitektura muzeja — muzej arhitekture

Jadranka Vinterhalter

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Časopis »Čovjek i prostor« (ČIP) u broju 6 (lipanj 1984) donosi dva priloga (s reprodukcijama) o muzejskoj arhitekturi.

Tekst Vittorija Magnana Lampugnania posvećen je Njemačkom muzeju arhitekture u Frankfurtu.

Ideja da se osnuje Njemački muzej arhitekture javila se još 1906. godine, ali je njena realizacija osujećena izbijanjem prvog svjetskog rata. Koncept je nanovo oživljen i razvijen, a 1978. godine odlučeno je da se muzej osnuje u Frankfurtu na Majni. Za direktora je postavljen ugledni kritičar i teoretičar arhitekture Heinrich Klotz. Za potrebe muzeja odabrana je vila iz 19. stoljeća, na keju Schaumain, unutar urbanističke koncepcije frankfurtskog muzejskog središta. Adaptacija zgrade povjerena je arhitektu Oswaldu Mathiasu Ungersu, a realizacija projekta trajala je od 1981. do 1984. godine. Ungers je od autentične vile ostavio samo vanjske zidove — »stara ljsuka dobila je novu jezgru«. Tako je staro zdanje postalo i eksponat, a u enterijeru je dobiven veliki prostor u kome su, prema elaboriranom programu muzeja, smješteni: prostori za izlaganje i čuvanje, biblioteka, fototeka, videoteka i sala za savjetovanje.

Autor teksta nadalje analizira Ungersov projekt kao cjelinu i u kontekstu postmoderne arhitekture.

Drugi tekst, o Državnoj galeriji Stuttgart, napisao je James Stirling, arhitekt, inače autor ovog projekta.

Stirling govori o sopstvenom radu i radu svog arhitektonskog tima, izlaže svoj koncept i prosede te navodi kronologiju natječaj za muzejske zgrade, u kojima je, sa timom, sudjelovao.

Prvi projekt za muzej napravio je 1971. godine za Sveučilište St. Andrews u Škotskoj — adaptacija zgrade iz 18. stoljeća u umjetnički centar.

Godine 1975. s ekipom je sudjelovao na dva pozivna natječaja — za muzej u Düsseldorfu i za muzej u Kölnu, međutim ni jedan od projekata nije izveden.

Ekipa je dobila da realizira tek treći natječaj — proširenje Državne galerije i novogradnja komornog kazališta i muzičke škole u Stuttgartu 1977. Projekt se realizirao od 1979. do 1984. godine, a na njemu je uz Stirlinga radio Michael Wilford i suradnici. Da bi se sačuvao autohtono tkivo grada, zadržane su postojeće zgrade u mjeri u kojoj je to bilo moguće. Staro zdanje galerije u neoklasicističkom stilu potječe iz 1837. godine. Stirling u projektu dogradnje galerije koristi tradicionalne elemente, ali upotrebljene na moderan način. Zanimljiv je Stirlingov iskaz da je želio da posjetilac stekne dojam da zgrada »izgleda kao muzej«. Po njegovu mišljenju muzeji iz 19. stoljeća bude mnogo više evokacija negoli muzeji iz 20. stoljeća. Autor potom daje detaljniji opis zgrade i pojedinih njenih elemenata.

Branko Siladin, glavni urednik, u uvodniku časopisa predlaže osnivanje muzeja arhitekture u Zagrebu, gradu bogate arhitektonске tradicije. Prema viđenju Siladina, teoretičara i praktičara arhitekture, takav muzejski centar ne bi se bavio samo arhitekturom kao tehničkom disciplinom, već bi proučavao društvenu i estetsku ulogu arhitekture i njen odnos prema okolini. Bilo bi to središte prikupljanja, čuvanja i obrađivanja arhitektonskog materijala, centar u kome se pripremaju raznovrsne izložbe i akcije, mjesto gdje se ostvaruju aktivni i kreativni kontakti svih sudionika u stvaranju i oblikovanju čovjekove okoline. S pozicija Muzejskog dokumentacionog centra, dakle institucije koja je specijalizirana za pitanje i probleme muzeologije, možemo takvu ideju i inicijativu samo podržati i zaželiti njenu što skoriju realizaciju. U prilog tome treba dodati podatak da u Jugoslaviji postoji samo jedan specijalizirani muzej za arhitekturu — Arhitekturni mu-

zej u Ljubljani (Karunova 4, tel. 213-008, direktor Peter Krečič). Situacija u ostalim našim centrima je takva da Muzej za umjetnosti i obrt u Zagrebu, prema svojoj koncepciji, treba da pokriva područje arhitekture. Taj muzej posjeduje određenu zbirku, ali već duže vrijeme nema kustosa koji bi je obrađivao i popunjavao. Muzej za primenjenu umetnost u Beogradu, opet, ima kustosa za arhitekturu, ali ne i zbirku. Taj muzej organizira godišnji Salon arhitekture i druge izložbe, predavanja, diskusije, a izdaje i časopis »Nova arhitektura«.

S druge strane, evidentan je porast interesiranja za arhitekturu u stručnim i popularnim krugovima. Organiziraju se brojne izložbe (samostalne, grupe, tematske), zatim »saloni arhitekture«, te izlažu radovi — projekti za pojedine natječaje, a treba reći da su sve dobro posjećene. Arhitektura je veoma pogodna za prezentaciju — to je moguće učiniti raznovrsnim medijima: crtež, slika, fotografija, dijapozitiv, maketa, objekt, video, film... a problem arhitekture kao likovnog jezika danas je jednako značajan i za arhitekta i za likovne kritičare. I arhitektonska kritika je u usponu — ona ima svoju redovitu rubriku u mnogim novinama i časopisima.

Iz svih navedenih razloga možemo još jednom izraziti svoje za muzej arhitekture u Zagrebu kao centar koji će pokretati i rješavati brojne probleme i pitanja arhitekture.

»Fare Scuola al Museo. Itinerari didactici al museo Poldi Pezzoli.« (Održavanje nastave u muzeju. Didaktički itinerer kroz Muzej Poldi Pezzoli. Priredila: Maria Teresa Balboni Brizza. Milano 1983. Izd. Museo Poldi Pezzoli. Str. 1—175, ilustr.)

Lada Prister

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

U Engleskoj i u drugim evropskim zemljama, primjerice u Francuskoj i Nizozemskoj, didaktički rad na povezivanju škole i muzeja razvija se poslije II. svjetskog rata, a u Italiji tek oko god. 1970. Izuzetak čine jedino Pinacoteca di Brera u Milanu i Galleria Borg-

hese u Rimu, čije didaktičke aktivnosti sežu u 1952, odnosno 1959. godinu.

U muzeju Poldi Pezzoli u Milanu, u kojem se čuvaju raznovrsni umjetnički predmeti, nekad vlasništvo poznatog milanskog kolekcionara Gian Giacoma Poldi Pezzolija (Milano, 1822—1879), djeluje od 1960. godine Društvo prijatelja muzeja, a od 1974. godine i Didaktički cetar. U posljednje vrijeme muzej Poldi Pezzoli priređuje i didaktičke izložbe na temu: »Gian Giacomo Poldi Pezzoli 1822—1879«. (travanj i svibanj 1979) i »Od kuće do muzeja: remek-djela iz talijanske kulturne baštine« (prosinac 1981 — siječanj 1982). Na ovim se izložbama učenici upoznaju sa životom i radom velikog mecena i kolekcionara Gian Giacoma Poldi Pezzolija, s umjetničkim djelima koja je sakupio u svojoj palači preuređenoj za čuvanje zbirke, koju je na posljednjem darovao gradu Milanu. Rezultat osmogodišnjeg rada na polju didaktike je i knjiga *Održavanje nastave u muzeju* (Didaktički itinerer kroz Muzej Poldi Pezzoli) tiskana u siječnju 1983. godine u nakladi samog muzeja, u suradnji s Društvom prijatelja muzeja i Odjelom za obrazovanje grada Milana.

U uvodnom dijelu knjige autori Marisa Dalai Emiliani, docent Arhitektonskog fakulteta u Napulju; Anna Grandi Clerici, savjetnik u Društvu prijatelja muzeja Poldi Pezzoli; Maria Teresa Balboni Brizza i Annalisa Zanni, kustosi muzeja, daju pregled razvoja muzejske didaktike u Italiji i u drugim zemljama, osnovne muzejsko-didaktičke metodologije, kratak životopis kolekcionara i donatora Gian Giacoma Poldi Pezzolija, te historijata nastanka Društva prijatelja muzeja i Didaktičkog centra.

Ovaj priručnik namijenjen je prvenstveno nastavnicima, koji su često bili mišljenja da je posjet učenika muzeju nešto sekundarno.

Jasno je da muzej nije samo mjesto gdje su skupljeni predmeti, nego i istraživački centar, koji proučava sve okolnosti nastajanja tih predmeta. Muzejski predmet ne smije se izlagati na statički način; on mora biti korišten kao dokument povijesti, a ne kao predmet kontemplacije lišen svoje ambijentalne vrijednosti.

Ovakvo gledište nametnulo je i potrebu za novim didaktičkim načelima, jer su stara bila prilično improvizirana. Muzeji su se ranije obraćali nekoj apstraktnoj, heterogenoj publici, a da se nisu analizirale pojedine potrebe te publike. Zaboravljalo se pritom da didaktika nije samo obraćanje mnoštvu, nego i način da se stvori interes u promatraču suočenim s umjetničkim

predmetom. Didaktika kojoj je cilj da provede kroz muzej mnoštvo zainteresirane djece nije samo uzaludna nego i štetna.

Kako zadovoljiti kulturne potrebe publike danas, kad su propaganda i turizam pridonijeli većoj posjeti muzejima? Jer nije najvažnije pod svaku cijenu povećati broj posjetilaca u muzejima, već treba u posjetilaca stvoriti naviku dolaženja u muzej. Posjeta muzeju mora postati društveni običaj. Činjenica je da onaj koji je posjećivao muzeja za vrijeme svog školovanja, to čini i kasnije.

Dakle, prvi zadatak muzeja na didaktičkom planu je zadržati stalan odnos sa školom. Da bi se to postiglo, učenicima treba približiti muzej, pokazati im unutrašnjost muzeja, izložbene i radne prostorije i objasniti im čime se bavi stručno i tehničko osoblje. Nakon toga može se prići razgledavanju i analizi eksponata. Tom se analizom ne namjerava od posjetioca stvoriti poznavalac umjetnosti, nego mu se nastoji pomoći pri razumijevanju umjetničkog djela. Mišljenje autora ove publikacije je da najbolje vodstvo kroz muzej može dati nastavnik, ako se prethodno pripremi za to. Upravo zato je i napisan ovaj priručnik — on pomaže nastavnicima i učenicima da upoznaju Muzej Poldi Pezzoli i dio njegovog inventara, kako bi pomoću ograničenog broja izabranih eksponata iz ovog, a i iz drugih muzeja, na najbolji način mogli percipirati neke fundamentalne epizode iz povijesti ljudske kulture i civilizacije.

Drugi, veći dio publikacije sastoji se od 11 zasebnih poglavlja: 1. Oružje i vojna oprema (Alessandra Pugassi Borella), 2. Nakit i zlatarstvo (Annalisa Zanni), 3. Sakralni predmeti (Maria Teresa Balboni Brizza, Annalisa Zanni), 4. Namještaj (Annalisa Zanni), 5. Satovi (Paola Battistoni), 6. Pejsaž (Maria Teresa Balboni Brizza, Rosanna Pavoni), 7. Porculan (Paola Battistoni), 8. Portret (Maria Teresa Balboni Brizza), 9. Slikarske tehnike (Alessandra Pugassi Borella), 10. Tekstil (Marie Teresa Baldoni Brizza, Rosanna Pavoni), 11. Staklo (Maria Teresa Balboni Brizza, Annalisa Zanni).

Svako poglavlje, osim kratkog uvodnog dijela, sadrži popis serije dijapozitiva koji prate navedena predavanja, a zatim slijedi itinerer u kome je dat određen broj predmeta iz Muzeja. Dijapozitivi prikazuju djela iz raznih krajeva svijeta i uvode nas u izabranu temu, objedinjuju i rekonstruiraju pojedine karakteristike, funkciju, tipologiju i tehniku izrade predmeta. Nakon projekcije dijapozitiva prelazi se uz ko-

mentar na razgledavanje nekih eksponata iz Muzeja Poldi Pezzoli. Taj tzv. itinerer kroz muzej pomaže nam u razumijevanju umjetničkih djela, objašnjava njihove međusobne odnose, materijale i način izrade, strukturu, ikonografiju, povijesni i kulturni značaj. U svakom je poglavlju objavljeno i po nekoliko fotografija muzejskih predmeta te na kraju teksta, i bilješke. Didaktički vodič kroz Muzej Poldi Pezzoli u Milanu upotrebljiv je ne samo za grad Milano i njegovu publiku; on ima i šire značenje, jer se ti principi mogu primijeniti i u drugim muzejima sličnog tipa.

Neue Museumskunde, Berlin

Mira Heim

Muzejski dokumentacioni centar,
Zagreb

1984. v. 27, n. 1, p. 1—64,
ilustr.

U uvodu svog priloga Wolfgang Barthel piše o literarnim izložbama, kojima se piscu i njegovom djelu može prići s različitim aspektima. Osnovna funkcija izložbi — muzejskih postava je pobuda se postigne pravilna relacija između autora, djela i njihovih vrijednosti. Mogućnosti ovih zadataka su neograničene, ali se ipak iza svake postave naslućuje specijalna strategija. Između nekoliko literarnih muzeja autor priloga detaljnije opisuje Fritz — Reuterov literarni muzej u Stavenhagenu, u njegovoj rodnoj kući, gdje se u postavu biografskim podacima daje značajnije mjesto od socijalne geneze literarnog rada F. Reutera. U komunikativnosti ove izložbe računa se na veće raspoloženje posjetilaca za čitanje tekstova.

Nasuprot tome, primjerice, pri postavljanju Herderove izložbe u Weimaru biografski, spomenički i sociogenetski momenti su znatno reducirani pred historijskom dominacijom Herderovih djela, ali je istovremeno tražen način da se postav što manje optereti pratećim tekstovima, koji su nadomještene neposrednim umjetničkim vizualnim efektima. Ovaj model postave je, istina, manje »otvoren«, ali se svojim didaktičkim tonom više približava mlađim posjetiocima.

U svome članku Ernst Hofmann pokušava razjasniti odnos muzeologije prema stručnom radu, što je u praksi